

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-45/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел. бр. 19839 датум: 22. 05. 2017.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПО ПРЕПОРУКАМА

Извештај о посети Прихватном центру у Шиду

Београд, мај 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица "Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре", која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Прихватни центар у Шиду
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по раније упућеним препорукама НПМ, као и ради провере навода о тортури према мигрантима од стране органа суседних држава из којих су мигранти враћени у Србију
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Београдским центром за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	16. мај 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Вођа тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана/НПМ</i> Чланови тима: Никола Ковачевић <i>Београдски центар за људска права</i> Проф. др Снежана Павлекић <i>лекарка судке медицине - форензичарка</i> Преводацац за фарси језик

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Службеници ангажовани у Прихватном центру у Шиду су остварили сарадњу са тимом НПМ, пружили тражене информације и омогућили просторију за несметан разговор и лекарски преглед лица која су навела да су била жртве тортуре.

1. УВОД

НПМ је и током посета из децембра 2016.⁴ и марта 2017.⁵ године примио велики број примедби на поступање службеника Комесаријата за избеглице и миграције, које су се односиле на физичко малтретирање и понижавајућу усмену комуникацију. Приликом последње посете мигранти се нису жалили на поступање запослених у Центру. Претпоставка је да је разлог те промене тај што је од последње посете НПМ знатан број лица расељен из Центра (око 400), тако да Центар није више у тој мери пренасељен. Према службеним наводима, око 135 лица је премештено у Прихватни центар у Адашевцима, око 36 у Принциповац, а неколико породица у Прихватни центар у Кикинди.

Према наводима лекарке, али и запослених у Центру, од како је смањен број лица није било сукоба међу мигрантима нити су се лица жалила на поступање запослених.

2. СТАЊЕ НА ДАН ПОСЕТЕ

У Прихватном центру се на дан посете налазило 220 миграната: из Авганистана је 153 миграната, из Пакистана 38 миграната, из Ирака њих 2, из Сирије 7 и из Бангладеша 6. Пунолетних самца 15, малолетника 101 а без пратње 78, док је жена (малолетних и пунолетних) 59. У Центру се и даље налази породица са децом која болују од церебралне парализе.

Мигранти су сада смештени искључиво у зиданим објектима, док се монтажни више не користе.

Центар је увео индетификационе картице (на којој се налази слика, име и презиме, редни број легитимације, година рођења и држава порекла, а на полеђини се налази назив Центра и број, као и број централе у Београду), као и интерни Правилник од 14 тачака. Правилник предвиђа: да се свим лицима са новим картицама додели место; да се свакој соби додели лидер; да се сваке вечери између 22:00 и 23:00 часа ради прозивка; да су лидери дужни да пријаве уколико је неко лице напустило Центар; да лица могу да буду ван Центра 48 сати са изузетком лица која бораве у соби за малолетнике, где је дозвољено до 24 часа; уколико се лице не појави и не јави у дозвољеном року његово место се ослобађа и додељује другом лицу; лидери су дужни да помогну при сваком послу у соби, да одржавају ред и мир у соби и да пријаве сваку врсту проблема; уколико неко лице прави проблем или наноси било какву врсту штете неком другом лицу, лидери су дужни то да пријаве; пропусти у поштовању правила се кажњавају минусом. Уколико лице скупи три минуса губи право на своје место. Ово правило се односи на све, па и на лидере соба; уколико се при прозивци испостави да је цела соба за малолетнике скупила више од 5 минуса кажњава се искључивањем струје на 4 сата; уколико лидер скупи три минуса губи ту позицију и именује се нови лидер; свако лице у соби за малолетнике је дужно да зна број своје картице, као и број свог кревета; капија се закључава у 23 часа и после тога лицима је забрањен излазак из Центра.

Приликом разговора са докторком у Центру, утврђено је да докторка води медицинске извештаје повреда. Поред уноса информација о лицу, опису повреда и навода лица о настанку истих, докторка на обележава и локалитет повреда на схемама тела.

⁴ Извештај о посетама Прихватним центрима у Принциповцу, Шиду и Адашевцима бр. 281-98/16.

⁵ Извештај о посети бр. 281-23/17.

3. МАЛОЛЕТНИЦИ БЕЗ ПРАТЊЕ

Према службеним наводима, посебна пажња се посвећује малолетним лицима без пратње. Сви су смештени у засебну собу са још неколико пунолетних самаца⁶, имају појачане оброке у односу на друга лица у Центру и представљају приоритет када Добротворна Фондација Српске Православне Цркве „Човекољубље“ дели картице са одређеним финансијским средствима.

4. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

1.

ПРЕПОРУКА ИЗ 2016. ГОДИНЕ

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети одговарајуће мере како би се у Прихватном центру у Шиду обезбедила довољна количина топле воде за потребе лица која бораве у Центру.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према службеним наводима, унапређење система централног грејања је омогућило и загревање довољних количина воде, а вода се додатно греје и на струју. У чврстим објектима топла вода је доступна стално, а у новом купатилу у дворишту свакодневно од 09 или 10 до 21 час.

Мигранти који се налазе у чврстим објектима су потврдили да им је топла вода доступна, али су као проблем навели да је број купатила недовољан за потребе свих миграната који су овде смештени. Поједини су навели да се због тога купају у соби у којој су смештени. Са друге стране, они који су смештени у дворишту Центра су истакли да се топла вода потроши брзо након пуштања, да је има свега 1 до 2 сата дневно и да је немогуће да се сви који желе окупају. Такође, и они су као проблем изнели недовољан број купатила. Приликом обиласка новог купатила у дворишту чланови тима су утврдили да у том тренутку није било топле воде.

Имајући у виду наведено, НПМ понавља раније упућену препоруку.

ПОСТУПЉЕНО ЈЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Смањењем броја лица у Центру створили су се услови за поступање по упућеној препоруци.

2.

ПРЕПОРУКА ИЗ 2016. ГОДИНЕ

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Шиду обезбедити посебну канцеларију за обављање поверљивих разговора миграната са стручним лицима која им пружају психолошку помоћ.

⁶ Самци су ту смештени на основу процене запослених да могу да позитивно утичу на малолетнике, односно да одржавају ред и предупреду евентуалне међусобне сукобе

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У Прихватном центру психолошкиња и даље нема просторију у којој би могла да обавља поверљиве разговоре са мигрантима којима је потребна подршка. Према наводима, у плану је било да се здравственој служби уступе просторије које сада користе полицијски службеници, јер је требало да полицијски службеници престану са 24часовним присуством у Центру. Међутим, од тога се одустало, па здравствена служба има на располагању једну просторију.

Психолошкиња са којом је обављен разговор је навела да је тек почела са радом, да је за кратко време колико је овде уочила да су мигранти узнемирени и да је то у највећем броју случајева због неизвесности око наставка пута. Такође, упозната је са обавезом да организацији која ју је ангажовала пријави све случајеве насиља према мигрантима.

Имајући у виду наведено, НПМ понавља раније упућену препоруку.

ПОСТУПЉЕНО ЈЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Дански савет за избеглице је ангажовао психолошкињу, која долази у Центар 3 пута недељно. Обезбеђена је просторија која, по потреби, служи за и обављање поверљивих разговора са психолошкињом.

3.**ПРЕПОРУКА ИЗ 2016. ГОДИНЕ**

Комесаријат за избеглице и миграције ће у Прихватном центру у Шиду поставити видео надзор над свим заједничким просторијама и двориштем Центра и истаћи видна обавештења о томе, на језицима које мигранти који су смештени у Центру разумеју.

Комесаријат за избеглице и миграције ће обезбедити да се снимци видео надзора чувају најмање 30 дана.

Комесаријат за избеглице и миграције ће успоставити ефикасан механизам притуживања на рад лица ангажованих у установама за смештај миграната и тражилаца азила и све наводе о лошем поступању ће испитати са дужном пажњом.

Комесаријат за избеглице и миграције ће у свим установама за смештај миграната и тражилаца азила истаћи обавештења о могућности и процедури притуживања на рад лица ангажованих у установама и информације о релевантним организацијама које им могу пружити помоћ у томе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Инциденти се дешавају у Центру 2 – 3 месечно, најчешће у вечерњим сатима и због употребе алкохола, а највише их изазивају самци. Има и оптужби за крађу, које су прослеђене полицији, али, према наводима миграната, не изгледа као да су заинтересовани да поступају по овим пријавама. За нестанак ствари они сумњиче групе миграната које остају у Центру ноћ или две. Мигранти који су овде са породицама су се пожалили да им самци, под дејством психоактивних супстанци, упадају у спаваонице и изазивају проблеме. Они су службеницима Комесаријата

пријавили ове догађаје, па је стављен катанац на улазна врата објекта, међутим мигранти-самци су више пута поломили катанац.

Тим НПМ је поново примио оптужбе на неадекватно поступање службеника Комесаријата - врећања, претње и ударце, до којег долази у циљу дисциплиновања миграната, односно као реакција на кршења реда у Центру. Мигранти су навели и да су поједини службеници нељубазни и да не желе да им пруже информације. Наводно је поступање службеника посебно лоше према мигрантима који путују сами. Описали су ситуацију када су службеници Комесаријата приморали све миранте да иду на лекарски преглед, како би се проверило да ли имају шугу. Тада нико није добио храну цео дан, док нису завршени сви прегледи. Када је један мигрант затражио храну за дете, претучен је од стране службеника. Неколико миграната је навело да се неколико дана пре посете догодио инцидент у реду за храну, када су се прво мигранти међусобно посвађали око редоследа, а потом се умешао службеник Комесаријата који је применио физичку снагу како би их смирио. Ове инциденте су пријавили организацијама које раде у Центру.

Ипак, истакли су и да има службеника са којима немају никаквих проблема. Такође, поједини мигранти нису имали било какве примедбе на поступање службеника Комесаријата и навели су да су видели сукобе искључиво између миграната.

Више миграната се пожалило на присуство дроге и алкохола у кампу, које виде као узрочнике многих инцидената.

У Центру није постављен видео надзор нити је у тренутку посете била успостављена процедура притуживања на рад службеника. У оквиру Центра нису била истакнута обавештења о могућности и начину притуживања, а о наведеном нису имали сазнања ни службеници Комесаријата. Такође, ни интервјуисани мигранти нису знали коме се могу обратити уколико имају примедбе на поступање службеника ангажованих у Центру.

Према информацијама које је НПМ накнадно добио, на улазу у Центар је 16. марта 2017. године истакнуто обавештење о могућности да се мигранти притуже на члана особља руководиоцу Центра, да уколико нису задовољни добијеним одговором могу да поднесу притужбу Комесаријату на адресу електронске поште complaints@kirs.gov.rs и о томе шта би притужба требало да садржи.

НПМ очекује да ће Комесаријат, имајући у виду озбиљност навода миграната, уложити напоре како би се у најкраћем року обезбедила неопходна средства и поставио видео надзор у Прихватном центру у Шиду.

Увидом у недељне извештаје за периоде 27.02.-05.03. и 06.03.-12.03. 2017. године утврђено је да се у њима не налазе подаци о инцидентима који су се у наведеном периоду догађали у Центру. За превенцију било каквог неправилног поступања службеника, предузимање мера за одржавање реда и безбедности, адекватно реаговање на ситуацију на терену и ваљано управљање центрима за прихват и збрињавање миграната, од важности је да се уредно евидентирају сви ванредни догађаји, укључујући и инциденте и да се о њима писмено извештава Комесаријат.

ПРЕПОРУКА

Комесаријат за избеглице и миграције ће предузети мере како би се у недељне извештаје Прихватног центра у Шиду уносили подаци о ванредним догађајима, укључујући и инциденте.

ПОСТУПЉЕНО ЈЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Запослени из Комесаријата за избеглице и миграције у своје дневне извештаје, поред уноса информација о редовним активностима у Центру, уписују и ванредне догађаје и инциденте, као и информације о предузетим мерама по питању истих. Од како је Центар растерећен бројем лица, нису се догађали инциденти.

5. НАВОДИ О ТОРТУРИ

НПМ тим је обавио разговор са три мигранта који су навели да их је тукла хрватска полиција. Такође, лица је прегледала докторка судске медицине и дала своје стручно мишљење. Са сваким мигрантом обављен је појединачан разговор у посебној просторији.

Сва три мигранта су навела да су у ноћи недеља/понедељак, 14./15. 05. 2017. године, у групи од њих пет покушали да пређу Хрватску границу. Око 01 сат по поноћи, на око 40 метара у Хрватској територији, наишли су на полицијски аутомобил, из којег су изашла три полицајца са лампама, рекли им да седну и потом им претурали по торбама. Потом је наишао комби у који им је наређено да уђу. Комбијем су их одвезли до железничке пруге, ван било каквог насеља. Ту су им наредили да излазе из комбија један по један.

Појединачне изјаве лица након изласка из комбија:

1. А. А. је навео да су га по изласку из комбија два полицајца ухватила за руке, док су га других осам тукли и да је од удараца пао на колена и руке. Друга два полицајца су га придигла држећи га за предео пазуха, тако да је био ослоњен на земљу коленима и потколеницама, док му је труп висио на њиховим рукама. Добио је више удараца по свим деловима тела, а ударали су га рукама (и отвореном шаком и песницом), ногама (обуване у чизме са гуменим ђоном), као и палицом.

Према налазима докторке повреде А. А. по својим карактеристикама указују да су нанете дејством тупине механичког оруђа. Спољашње повреде појединачно и скупно процењене, у време наношења представљале су лаку телесну повреду. Карактеристике наведених повреда су конзистентне са анамнестички добијеним подацима о времену и начину задобијања (могле су настати ударом рукама – песницом и/или отвореном шаком, ногом обуvenом у обућу гуменог ђона, као и палицом).

2. И. А. је навео да је приликом изласка из комбија прво ударен палицом у ноге од позади, а када је покушао да побегне ударен је у главу и груди (није навео чиме), након чега је пао. Било је укупно 10 полицајца који су га ударали по целом телу, рукама, ногама и палицама. Наводи да су полицајци на ногама имали црне чизме са гуменим ђоном.

Према налазима докторке повреде И. А. по својим карактеристикама указују да су нанете дејством тупине механичког оруђа. Наведене спољашње повреде појединачно и скупно процењене, у време наношења представљале су лаку телесну повреду. Карактеристике свих наведених повреда су конзистентне са анамнестички добијеним подацима о времену и начину задобијања (могле су настати ударом

рукама – песницом и/или отвореном шаком, ногом обуvenом у обућу гуменог ђона, као и палицом).

3. А.Х. је навео да га је приликом изласка из комбија, један полицајац ударио песницом у лице, у предео левог ока, затим су га двојица ухватила за руке и држали су га док су га остали полицајци тукли. Према његовим речима било је укупно 10 полицајаца. Тукли су га рукама и палицом, а након што је пао, и шутирали (на ногама су имали чизме са гуменим ђоном). Подлога на коју је пао је била земљана, обрасла травом. Пао је на леђа, а од удараца је покушавао да се брани тако што је скупљеним рукама и ногама штитио тело и главу. Био је одевен у мајицу и јакну, као и доњи део тренерке дугих ногавица. Цео догађај је трајао око 10 минута, побегли су трчећи дуж пруге ка Србији.

Према налазима докторке повреде А.Х. по својим карактеристикама указују да су нанете дејством тупине механичког оруђа. Наведене спољашње повреде појединачно и скупно процењене, у време наношења представљале су лаку телесну повреду. Карактеристике свих наведених повреда су конзистентне са анамнестички добијеним подацима о времену и начину задобијања (могле су настати ударом песницом, шаком, ногом обуvenом у обућу гуменог ђона, као и палицом).